

خدا باورن و مسئلہ ی شر

از نظر مائیکل یسریون

مؤلف:

زکیہ احمدی فر

سرشناسه	: احمدی فر، زکیه، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور	: خداپاوری و مسئله‌ی شر از نظر مایکل پترسون/ مولف زکیه احمدی فر.
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.
شابک	: 978-622-050918-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: پترسون، مایکل ال. ۱۹۵۰ - م. -- دیدگاه درباره‌ی خیر و شر
موضوع	: Peterson, Michael L. -- Views on good and evil
موضوع	: پترسون، مایکل ال. ۱۹۵۰ - م. -- نقد و تفسیر
موضوع	: Peterson, Michael L. -- Criticism and interpretation
موضوع	: خیر و شر (فلسفه)
موضوع	: Good and evil (Philosophy)
موضوع	: خیر و شر-- جنبه‌های مذهبی
موضوع	: Good and evil-- Religious aspects
موضوع	: خیر و شر
موضوع	: Good and evil
رده‌بندی کنکده	: BJ۱۴۰۱
رده‌بندی دیوپی	: ۲۱۴
شماره کتابشناسی	: ۶۱۱۱۳۳

عنوان: خداپاوری و مسئله‌ی شر از نظر مایکل پترسون

مؤلف: زکیه احمدی فر

ناشر: سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۸

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹-۹۱۸-۰۵-۶۲۲-۹۷۸

نشانی: میدان انقلاب. خیابان انقلاب. خیابان دانشگاه. پلاک ۱۲۶.

تلفن: ۰۲۱۶۱۲۶

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»

سنجش و دانش

www.sanjesh.ir

sanjeshodanesh@iran.ir

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-05-0918-9

9

786220

509189

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۶
فصل اول طرح مسئله ی شر در دیدگاه پترسون.....	۱۶
۱-۱ طرح مسئله ی شر.....	۱۷
۲-۱ موضوع ادیان در برابر شر.....	۲۲
۳-۱ اسامی خداپاوری توحیدی.....	۲۶
۴-۱ تعریف و تحلیل اسامی شر.....	۲۹
۵-۱ انواع شر.....	۳۰
۶-۱ دسته بندی اشکالات.....	۳۴
۷-۱ دسته بندی پاسخ ها.....	۳۶
فصل دوم اشکال منطقی شر و نظر پترسون در این باب.....	۳۸
۲-۱ تقریر اشکال منطقی.....	۳۹
۲-۲ انواع اشکال منطقی شر.....	۴۲
۱-۲-۲ نوع اول اشکال منطقی و پاسخ به آن بر اساس دفاعیه پلتنینگ.....	۴۴
۱-۲-۲-۱ اشکال بر دفاعیه ی پلتنینگ.....	۴۹
۲-۲-۲-۱ موضوع «سازگار انگاری» ملحدان و پاسخ مدافعان به آن.....	۵۱
۲-۲-۲ نوع دوم اشکال منطقی و پاسخ به آن.....	۵۵
۳-۲-۲ نوع سوم اشکال منطقی شر و پاسخ به آن.....	۵۷
۳-۲ رویکرد پترسون در پاسخ به اشکال منطقی شر.....	۵۹
فصل سوم اشکال احتمالی شر و نظر پترسون در این باب.....	۶۳

- ۱۴ ۳-۱-۳-۱ تقریر اشکال احتمالی شر
- ۱۶ ۳-۲-۳-۲ پاسخ به اشکال احتمالی
- ۱۷ ۳-۳-۱-۳-۲ برهان احتمالی اصلاح شده
- ۱ ۳-۳-۳-۲ رویکرد پترسون در پاسخ به اشکال احتمالی
- ۴ فصل چهارم اشکال قرینه گرایانه ی شر و نظر پترسون در این باب
- ۵ ۴-۱-۴-۱ تقریر اشکال قرینه گرایانه
- ۷ ۴-۲-۴-۱ انواع اشکال قرینه گرایانه ی شر
- ۸ ۴-۲-۱-۴-۲ اشکال اول قرینه گرایانه ی شر عبث
- ۹ ۴-۲-۲-۴-۲ اشکال دوم قرینه گرایانه ی شر عبث
- ۳ ۴-۲-۳-۴-۲ اشکال سوم قرینه گرایانه ی شر عبث
- ۱ ۴-۳-۴-۲ رویکرد پترسون در پاسخ به برهان شر عبث
- ۱ ۴-۳-۱-۴-۳ تحلیل پترسون از رهیافت دادباوری
- ۲ ۴-۳-۱-۴-۳ هدف دادباوری
- ۳ ۴-۳-۲-۴-۳ دلایل مخالفان دادباوری
- ۵ ۴-۳-۳-۴-۳ قابلیت دادباوری
- ۹ ۴-۴-۴-۴ بررسی چهار دادباوری مهم در پاسخ به برهان شر عبث
- ۱ ۴-۴-۱-۴-۴ دادباوری مبتنی بر اختیار آگوستین
- ۹ ۴-۴-۱-۴-۴ تحلیل پترسون از دادباوری آگوستین
- ۱۰ ۴-۴-۲-۴-۴ دادباوری بهترین جهان ممکن لایب نیتس
- ۱۳ ۴-۴-۲-۴-۴ تحلیل پترسون از دادباوری لایب نیتس

۴-۳ دادباوری پرورش روح جان هیک ۱۱۵

۴-۳-۱ تحلیل پترسون از دادباوری پرورش روح ۱۲۳

۴-۴ دادباوری پویشی وایتهد ۱۲۷

۴-۴-۱ تحلیل پترسون از دادباوری پویشی وایتهد ۱۳۶

۴-۵ تحلیل نهایی پترسون در پاسخ به انواع اشکال قرینه گرایانه ۱۳۷

فصل پنجم اشکال وجودی شر و نظر پترسون در این باب ۱۴۱

۵-۱ تقریر اشکال وجودی شر ۱۴۴

۵-۲ پاسخ به اشکال وجودی شر بر اساس منطق ترجیح ۱۴۷

۵-۳ رویکرد پترسون در پاسخ به اشکال وجودی ۱۵۵

فصل ششم بررسی دیدگاه پترسون در باب شر ۱۵۸

منابع و مأخذ ۱۷۶

پیشگفتار

«مسئله‌ی شر»، که فیلسوفان آن را یکی از پیچیده‌ترین و دشوارترین مباحث پیش روی انسان‌ها می‌دانند، با وجود پیشینه‌ای به قدمت تفکر بشری،^۱ هنوز هم به طرز پویایی جزء مسائل حاد فلسفی به‌شمار می‌رود. این مسئله، از آنجا که به بنیادی‌ترین اصول ادیان توحیدی حمله می‌برد، چالشی مهم برای ایمان دینی خداباوران محسوب می‌شود و آنها را درصدد ارائه‌ی پاسخ بر می‌انگیزد. تاکنون راه حل‌های متعددی به این مسئله در توجیه گزاره‌های دینی داده شده است، با این وجود بازنگری به این مسئله اهمیت فراوانی دارد. زیرا دگرگونی در مبانی و نو شدن ایرادات ملحدان پیرامون خداوند و جهان آفرینش، همچنین پویا شدن

^۱ - پیشینه‌ی شفاهی مسئله‌ی شر را می‌توان به اندازه‌ی عمر بشر دانست. اما کهن‌ترین متن دینی که به مسئله‌ی شر پرداخته است کتاب ریگ ودا- سامهیتا آیین هندو در هند باستان بر شمرده اند. قدمت این اثر به دوازده یا پانزده قرن پیش از میلاد مسیح می‌رسد. البته مورخان، /بیکورس (۲۷۰- ۳۴۲ ق. م) - از فلاسفه‌ی معروف یونان باستان- را نخستین کسی می‌دانند که به بیان این پرسش به طور مستدل پرداخت و اولین بار شر را از منظر یک مسئله تقریر نمود.

اندیشه‌های بشری و سعی در عقلانی نمودن باورهای دینی در دوره -
 ی معاصر، سبب پیدایش یکسری مسایل جدید در سلسله مباحث
 فلسفه‌ی دین و کلام جدید گردیده است که باز پرداختن به آن را
 لازم می‌گردانند. در باب "مسئله‌ی شر" نیز این امر صادق است.

وجود انواع شرور و کاستی‌ها در عالم طبیعت، ذهن کنجکاو
 آدمی را به چالش می‌کشاند و زمینه‌ی پیدایش سؤالات و شبهاتی را
 درباره‌ی وجود خداوند و بر کرانی صفات خداوند که آفریننده‌ی
 شر است، پدید می‌آورد. در واقع، شرور به وضعیت‌هایی اطلاق
 می‌شود که بشر آنها را برای خود ناخوشایند می‌شمارد. اموری چون
 بلایای طبیعی مانند سیل، زلزله، قحطی، آتش‌سوزان و ...، معلولیت‌های
 جسمی و ذهنی، درد و رنج ناشی از بیماری‌ها، اختلالات روانی و
 شخصیتی، رذایل اخلاقی مثل حسد، کینه، ظلم، قتل و ...، به عدالتی -
 های حاکمان اجتماعی و بسیاری از امور دیگر که بشر در پیرامون
 جهان کنونی با آن مواجه می‌شود، مصادیق شر هستند. اینجاست که
 ذهن کنکاش‌گر انسان معترف می‌شود که به احتمال زیاد مشکلی در

کار این جهان وجود دارد که اگر حل نشود، اعتقاد به خدای خیرخواهی که وجود دارد، مورد تردید واقع خواهد شد.

این مسئله در دو جنبه بروز می‌یابد: «جنبه‌ی برون دینی» و «جنبه‌ی درون دینی». مسئله‌ی برون دینی شر از سوی ملحدان، از طرفی دلی برای «انکار وجود خداوند» و از طرف دیگر موجب انکار «بی‌کرانی صفات کمالی» خداوند و از این رهگذر غیر عقلانی دانستن باورهای توحیدی خداپاوران شده است؛ ملحدان زیادی از این جنبه در اثبات برائین خود به علیه خداپاوری سود جست‌ه‌اند که در نوشتار حاضر به طور مبسوط به آنها اشاره خواهد شد. از جنبه‌ی دیگر، شر به عنوان مسئله‌ای درون دینی، دغدغه‌ی متألّهان و عالمان دینی بوده است؛ زیرا این موضوع، باورهای دینی آنان را به شدت به چالش می‌کشانند و آنها می‌بایست توجیهی برای آن بیابند تا بر مدعیات خود صحه‌ی عقلانی بگذارند.

با توجه به تقریر برون دینی، اصل «توحید» و اصل «بی‌کرانی صفات الهی» خدای ادیان توحیدی، مورد حمله واقع می‌شود. با توجه به تقریر درون دینی، بی‌کرانی صفات کمالیه‌ی الهی، چون

حکمت، عدالت، قدرت و علم، مورد سؤال دینداران خداپاور خواهد شد. اینچنین است که مسئله‌ی شر پدید می‌آید، بطور خلاصه و بدون درنظر گرفتن دسته بندی انواع اشکالات، می‌توان اشکال شر را چنین ترسیم نمود که: "با وجود شر، خدایی وجود ندارد" و "با وجود شروری که خداوند روا می‌دارد، وی خیرخواه محض، قادر، معاق و عالم مطلق نیست". بدین ترتیب، می‌بینیم که سعی ملحدان خداپاور، در تقویت این گزاره‌ها است و سعی خداپاوران هم در یافتن راه حل و توجیهی مناسب و عقلانی در رد گزاره‌های فوق است.

در دوره‌ی معاصر، در پی به چالش کشیده شدن برهان نظم توسط داروین (۱۸۰۹-۱۸۸۲ م) مسئله‌ی شر شکل شوارتری به خود گرفت. وی مدعی شد جهان مملو از شرور فراوان است که نه تنها نظم و خیرات اندک آن، وجود خداوند را اثبات نمی‌کند، بلکه احتمال وجود او را نیز کمرنگ‌تر می‌نماید. استدلال وی باعث

شد مسئله‌ی شر جان تازه‌ای بگیرد و بیش از پیش به قوت خود باقی باشد. چنانکه پس از او، فیلسوفانی غربی چون جان لسلی مکی^۱، آنتونی فلو^۲، ویلیام رو^۳، جیمز دبلیو کارمن^۴، کیث لهر^۵، ادوارد مدن^۶ و عده‌ای دیگر به انحاء متفاوت، از مسئله‌ی شر برای تقویت موضع ما ندانه‌ی خود سود جسته‌اند.

با اینکه چالش شر دشوار و لاینحل به نظر می‌آید، اما با رهیافت‌های معقول خداپاوران - چنانکه نشان خواهیم داد - می‌توان مدعی شد موضع ملحدان در برخی براهین به اندازه‌ی کافی قدرت اثبات ندارد.

^۱ - J. L. Mackie

^۲ - Anthony Flew

^۳ - William Rowe

^۴ - James W. Cornman

^۵ - Keith Lehrer

^۶ - Edward Madden